

POSUDEK OPONENTA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název: Filozofie Emmanuela Lévinase ve světle Berešit

Studentka: Petra Tesařová

Popis diplomové práce

Dvojjazyčný název, dvojjazyčná anotace se soupisem klíčových slov, prohlášení, desetinně tříděný obsah, seznam zkratk, uspořádaný soupis použité literatury (přiměřené a odborné, anglické a české – 69 titulů), dvojjazyčný abstrakt, 140 stran textu a 510 poznámek standardně uváděných pod čarou. Všechny formální náležitosti diplomové práce jsou splněny.

Hodnocení diplomové práce

Petra Tesařová svou diplomovou práci rozložila do pěti kapitol a 26 podkapitol a všechny tyto oddíly mají na svém počátku motto. V rozsáhlém Úvodu (s. 11-16) Petra popisuje svou metodologii, upřesňuje použité výrazivo, představuje studovanou literaturu a vymezuje strukturu i koncept diplomové práce. Je za tím oprávněná snaha co nejvíce čtenáři usnadnit vstup do popisovaného diskurzu (totéž pak platí pro podobně koncipovaný Závěr). V první kapitole představuje samotného Emmanuela Lévinase a dva filozofické koncepty, s nimiž se Lévinas potýká. Ve všech následujících kapitolách pak na příkladech ze sidry Berešit konkrétně dokládá, jakým způsobem (jak poctivě) Lévinas pracuje s biblickým textem Tanachu (to jest s hebrejským textem), jak při tom pečlivě naslouchá rabínské tradici talmudu a midrašů a jak se pokouší vyjádřit a zdůvodňovat nosnost sledované filozofie.

Diplomová práce je velmi pečlivě zpracovaná, dobře opřena o studovanou literaturu, věcná a stále soustředěná na hlavní téma (nevybožuje). Je hutná (to je dáno filozofickou terminologií), ale není přetížena odbornickým žargonem (tam, kde se to děje, to ve svém posudku vytýkám) a nevykazuje žádné znaky intelektuálního snobismu. Svým záměrem zpřístupnit nesnadnou Lévinasovu filozofii se totiž šikovně vyhnula úskalí, to jest módní a laciné snaze parazitovat na sledovaném díle za účelem exhibovat své vědomosti (byť by možná bylo věrohodnější používat ich-formu místo wir-formy). Stylisticky i gramaticky je diplomová práce téměř bez chyb, ale tam, kde se pokouší popsat samotnou Lévinasovu filozofii a zpracovávat či definovat jeho termíny, je poněkud těžkopádná. Naopak tam, kde zase popisuje Lévinasovo židovství, kde se věnuje Talmudu (kap. 5.1.) a tématu zástupnosti (stav rukojmího, kap. 5.2.3.) se Petra vyjadřuje skvěle!

Za skvělé pak také považuji to, že Petra (a) nepřehlédla a neopomenula upozornit na Levinasovu interpretaci genocidy židovského národa během Druhé světové války. To by stálo za rozpracování; (b) soustavně vychází ze samotného Lévinase, ačkoli naslouchá i badatelům, kteří se Lévinasovou filozofií zaobírají (včetně svého školitele dra Vika, na jehož podněty Petra Tesařová navazuje); (c) díky své znalosti hebrejštiny zpracovává i úvodní texty sidry Berešit, čímž se jí daří vytvářet solidní základnu pro pochopení (a zpřístupnění) Lévinasova myšlení, které je zcela nepochybně s látkou z počátku Tanachu propojeno (rešerše je přesvědčivá); (d) v souladu s Lévinasem vyzdvihuje svébytnost rabínské filozofie i jejího zásadního textu (Tanachu); (e) upozorní na zásadně jinou (Lévinasovu) a filozoficky i teologicky nosnou interpretaci události zobrazené v podobě bajky o mluvícím hadovi (s. 93); (f) vyzdvihuje a přitakává Lévinasově reflexi ženy (kap. 5.2.2. by si zasloužila být více rozpracována právě z perspektivy ženy); (g) jakkoli referuje o Lévinasově kritickém postoji k evropské filozofii, sama odolala pokušení kriticky se vyjadřovat k Lévinasově důrazu na

etiku jako základ sdělení Tanachu; (h) v Závěru své diplomové práce provádí rozsáhlou reflexi a shrnuje i hodnotí, k čemu rešerší Lévinasova díla došla (vysloví, oč jí šlo).

K diplomové práci mám ovšem také nejprve drobné připomínky spíše formálního rázu:

- hebrejské (ale i řecké, např. *telos* či *arché* na s. 92.111) výrazy měly být opatřeny fonetickým přepisem a překladem;
- některé formulace je třeba v diplomové práci vysvětlovat¹, např. „zakřivení intersubjektivního prostoru“ (s. 12.43), „dýsymetrie intersubjektivního prostoru“ (s. 15), „*exteriorita poznávané bytosti*“ (s. 30), „*par chaleur*“ a „*par lumière*“ (s. 101);
- jaký smysl má věta: „*Za jakoukoliv ex-cendenci Já stojí neutišitelná touha po radikálně heterogenním*“ (s. 69)?
- jakým způsobem „*vzkříšení těla odmítá oddělit konečný účel stvoření od horizontu vtělené reality*“ (s. 89)?
- v jakém smyslu užíváte adverbium „*dogmaticky*“ (např. s. 43) a substantivum „*pád*“ (s. 85.109.118)? Není to vystoupení ze seriózní reflexe a zaplevelení prostoru blábolem? Co je „*ideatum*“ (s. 58) a „*maieutika*“ (s. 59), „*apogeum svého bytí*“ (s. 71)? Neslouží-li řeč k dorozumění, k čemu pak slouží? Nemáme v češtině přiměřené výrazy, např. za slova „*revelace*“ (s. 15), „*geneze*“ (s. 95)?
- překlad 1 Moj 1,1 bylo zbytečné na s. 50 uvádět dvakrát;
- v pozn. 152 na s. 50 bylo třeba uvést zřetelně, že citovaný výrok je Hospodinův a není to tedy produkt Deuteroizajášova prorocství. S takovým sdělením pak bude vykladač zacházet jinak, než s pouhým literárním produktem;
- tosefta je femininum (!, s. 118);
- nedůsledné odlišování názvů publikací (kurzíva);
- citace z Lévinase by i v Závěru měly být odzdrojovány;
- Lévinas je Žid a jeho filozofie vychází z rabínského judaismu, proto je v kontextu reference o jeho práci nepatřičné mluvit o neděli jako sedmém dni, jako o dni odpočinku (s. 88.130);
- to, jak v češtině píšeme desátkou hlásku hebrejské abecedy, je třeba respektovat i při překladu z jiného jazyka (s. 107.108);
- proč kladete tvrzení Pavla Sládka na roveň rabínským autoritám (s. 109)?
- má Lévinasova kniha skutečně stranu 1994 (s. 110, pozn. 453)?

Ale také závažnější hermeneutické připomínky. Za výraznější nedostatek považuji v jinak velmi seriózní práci tyto skutečnosti:

a) pracujete s dílem židovského učence, o němž víte, že používá výhradně s původní, to jest hebrejský text. Víte, že právě odtud také pramení jeho filozofie. A přesto se při citaci biblického textu sama spokojíte se slabým odvarem v podobě překladu ovlivněného překladatelskou tradicí, kterou překladatelé vyhodnotili jako závažnější, než je význam hebrejského znění. V 3 Moj 19,2-3 (s. 55.129) přece není použit imperativ, ale indikativ (imperpektum). Od Hospodina nezní ani význa ani nárok, ale oznámení stavu, předpověď nebo zaslíbení. To vyžaduje jiný typ interpretace. Usnadňování si práce a stereotypní přebírání znění překladů bez jejich reflexe, to jest bez konfrontace s původním textem, pak Vaši práci znevěrohodňuje, milá Petro. A to je velká škoda, zvláště proto, že jste sama skvěle vyhlásila, že dokonce ani „*Lévinasův návrat k Písmu a jeho překlad Bible do řeči univerzality ovšem nikdy nemůžeme pojmut jako náhradu originálu*“ (s. 105.132). Kalí to průzračné vody zejména na s. 68, kde ignorujete indikativy i v 3 Moj 19,14 a 19,18 a vydáváte je za

¹ jak to děláte např. na s. 71 a 94 „*interiorita, vnitřní život*“ a na s. 114 (mrákota, vytržení).

imperativy (jsou tam imperfekta a perfekta, která ovšem překladatelé překládají jako budoucí čas!), což dokonce podkládáte odkazem na Miloše Biče. Zde Bič není dobrý argument, neboli fakt, že to tvrdí Bič, neznamena, že text má povahu apelu. Podobně věta o prohlášení se muže za pána ženy nemá platnost jen proto, že to tvrdí Miloš Bič (s. 91, pozn. 368). Je tedy nějaký důvod, proč zrovna toto Bičovo tvrzení citovat? Posouvá to někam Vaše zkoumání Lévinasovy filozofie?;

b) používání fantazií Friedricha Weinreba jako exegetické metody: skutečně si Petro myslíte, že lze rozdělit a-k-l na alef + kl (s. 80-81), že „*dcera znamená tento svět*“ (s. 84), že slyšení souvisí s vykoupením (s. 86), že smysl slov lze vykládat z číselné hodnoty hebrejských písmen (s. 93-94)? Nelze přece nekriticky přebírat, co kde kdo napíše! Vy byste již měla umět rozpoznat, že takto nelze s hebrejským textem pracovat;

c) pracuje někde Lévinas s číselnou hodnotou hebrejských písmen, jako F. Weinreb? Pokud ano, je třeba to doložit. Jinak je věta „*tak, jak je nyní rozebíráme, a tak, jak je pojímá Lévinas, jsou síly ...*“ (s. 94) sporná a zavádějící;

d) svými otázkami „*Stvořil Bůh zlo? Nebo ne?*“ (pozn. 446, s. 109) nepřipustně zlehčujete celou skutečnost, ač odpověď znáte a uvedla jste ji v pozn. 152 na s. 50 (srov. lz 45,7).

Neměla byste postupovat v linii Lévinasova uctivého a pokorného přístupu k Tanachu?

e) rozdělení přísudku *vaj-jijcer* odtržením prefixu na dvě slova, je Vaše nebo Lévinasova práce? Pokud Lévinasova, je třeba to výslovně uvést. Z hlediska hebrejské gramatiky je to ovšem vysoce sporné (s. 110)!

Z mnoha Vašich výborných shrnutí však na konec svého posudku jako vynikající vyzdvihnu větu na s. 71: „*Lévinasovo Nekonečno tak v sobě nese jedno základní poselství: vztah k transcendentnímu je vztah sociální, náš vztah k Němu je etickým chováním, nikoli teologií! Etika je duchovní optika*“.

Diplomová práce Petry Tesařové je nepochybně nadstandardní nejenom svým rozsahem, ale zejména způsobem svého zpracování a přesvědčivým etickým důrazem, který dokládá dobrou obeznámenost se záměry (koncepty) myšlenkového světa Emmanuela Lévinase. Při obhajobě by se studentka měla vyjádřit k připomínkám, které uvádím na druhé a třetí straně tohoto posudku. V případě excelentního výkonu navrhuji hodnotit ji jako výtečnou.

V Praze, dne 23.8.2024

Jiří Beneš